

Buông bỏ danh lợi là Tu

ISSN: 2734-9195 16:10 26/02/2025

Hành giả học Phật, dù là người xuất gia hay cư sĩ tại gia, khi làm bất cứ việc gì, với tư cách nào đi nữa ta thấy rất rõ là phải làm lợi ích cho tha nhân, chứ không vì danh lợi của bản thân.

Trong bức tranh phong phú của cuộc sống, mỗi người tự tạo ra những mục tiêu sống riêng biệt từ những trải nghiệm cá nhân.

Trong khi có người cống hiến hết mình cho xã hội một cách âm thầm, thì vẫn có những quan niệm tiêu cực bị cuốn vào vòng xoáy của danh vọng, quyền lực và tiền bạc.

Danh thường đi kèm với nhiều lợi ích, danh và lợi từ lâu đã trở thành cám dỗ mạnh mẽ khiến nhiều người ganh đua, tranh giành.

Họ tin rằng có danh là có lợi, có chức vụ là có quyền lực, và có quyền lực là có tất cả, vì thế người ta không ngần ngại làm mọi thứ để đạt được mục tiêu.

Thực trạng tham muốn danh lợi

Xã hội hiện đại đang phải đối mặt với nhiều vấn đề liên quan đến tham danh, háms lợi. Có những người sẵn sàng hy sinh người khác chỉ để đạt được mục tiêu của riêng mình. Từ việc sản xuất buôn bán trái phép các mặt hàng trên thị trường đến việc tham nhũng của các quan chức. Bên cạnh đó, những vụ việc gây nhức nhối học đường thời gian gần đây lộ lên clip học sinh chấp nhận quan hệ tình dục với thầy giáo để đổi lấy điểm cao. Hay câu chuyện về nhiều ca sĩ, diễn viên chỉ vì muốn nổi tiếng mà có thể ăn mặc hở hang để được dư luận chú ý.

Tất cả đều là biểu hiện của lòng tham muốn danh lợi mà quên đi những giá trị đạo đức của bản thân mình.

Không những trong đời sống xã hội mà trong Phật giáo cũng xảy ra nhiều hiện trạng tham muốn danh vọng vì lợi ích cá nhân.

Có tu sĩ trẻ đã quên mất chí hướng xuất gia ban đầu và bị cuốn trôi theo vòng xoáy danh lợi, mong muốn xây dựng chùa to Phật lớn, đạt nhiều bằng cấp thạc sĩ, tiến sĩ nhưng sự thực tu thực học thì trống rỗng.

Một số cư sĩ tại gia thì lợi dụng Phật giáo kêu gọi tổ chức các cuộc từ thiện với mục đích chỉ để mình được tán dương và nổi tiếng.

Năm xưa, Đề Bà Đạt Đa vì lòng tham danh lợi muốn trở thành vị lãnh đạo tăng đoàn nên đã nhiều lần cố ý hại Phật nhưng cuối cùng chính bản thân ông phải chịu mọi khổ đau.

Có thể nói, những kẻ tham danh, háms lợi không chỉ là mối đe dọa đối với cuộc sống của chúng ta, mà còn là rào cản lớn đối với sự phát triển bền vững và giàu có của xã hội, là ký sinh trùng đang phá hoại sự hòa bình của thế giới. Trước những thực trạng như vậy, là người đệ tử Phật chúng ta cần phải làm gì để góp phần xây dựng cuộc sống lành mạnh cho nhân sinh và xã hội?

Phương pháp tu tập đối với danh lợi

Quán chiếu sự nguy hiểm của danh lợi

Công thành danh toại là điều mà đa số con người mong muốn đạt được, nhưng khi đứng trên đỉnh công danh đó nhiều người thường đắm chìm trong cảm thọ khoái lạc trước mắt mà quên mất sự tai họa đi kèm.

Danh là một ngũ dục (tài, danh, sắc, thực, thù), là năm vị ngọt khiến con người mê đắm khó bỏ, vui ít khổ nhiều. Vị ngọt của ngũ dục được ví như chút mật dính trên mũi dao, chẳng đủ thành bữa ăn ngon, trẻ con liếm vào phải bị cái hại đứt lưỡi.[1]

Thực vậy, danh lợi chỉ là thứ phù hoa tạm bợ như giọt sương trên đầu ngọn cỏ, như dấu vẽ trên nước không tồn tại lâu dài. Thế nhưng ít ai biết được điều đó nên cố công tìm kiếm và khao khát có được để rồi tự chịu lấy khổ đau. Như bầy kiến chết chìm trong hũ mật, cá tham mỗi cắn câu, chồn tham ăn mắc bẫy.

Con người cũng thế, thường cho là khôn ngoan nhưng cũng bị danh lợi quyến rũ, nên cứ mãi trầm luân trong ba nẻo sáu đường.

Trong kinh Trùng phản, Đức Phật cảnh báo: *“Khổ lụy, này các Tỳ-kheo, là lợi đắc, cung kính, danh vọng, thật là đắng cay, ác độc, là chương ngại pháp để chúng đắc vô thượng an ổn, khỏi các khổ ách”*[2]. Khốc liệt hơn, Ngài ví những thứ mà chúng ta thường xem là *“vị ngọt”* đó như sau: *“Ví như, này các Tỳ-kheo,*

một con trùng phân, ăn phân, đầy những phân, tràn ngập những phân, và trước mặt có một đống phân lớn. Nó khinh miệt các con trùng phân khác và nói: Ta ăn phân, đầy những phân, tràn ngập những phân, và trước mặt ta, có đống phân lớn này”[3]. Có thể thấy vị ngọt của danh lợi thật đáng ghê sợ, nó chính là mỗi ngon nhận chìm biết bao nhiêu kẻ si mê, cho nên trong mười điều tâm niệm đức Phật dạy “Thấy danh lợi thì đừng nhúng tay vào vì nhúng tay vào thì sự si mê vọng động sẽ có mặt”.[4]

Ảnh minh họa (AI)

Khéo sử dụng danh để đem lại lợi ích cho xã hội

Danh lợi tự bản thân nó không phân tốt xấu, mà điều quan trọng là ở thái độ của một người đối đãi với danh lợi ra sao. Bất luận là ở chốn quan trường chìm nổi, hay ở chốn thương trường thành bại, một người cần phải tự cân nhắc cách đối đãi với danh lợi của mình.

“Đã mang tiếng ở trong trời đất,

Phải có danh gì với núi sông

Đây là hai câu thơ nổi tiếng trong bài thơ “*Đi thi tự vịnh*” của nhà thơ Nguyễn Công Trứ nói về vị trí của một kẻ sĩ ở trong đời.

Danh ở đây là những sự hy sinh vì lợi ích đất nước chứ không phải vì mục đích ích kỷ cá nhân. Danh không phải tự nhiên mà thành, mà đó là cả một quá trình không ngừng nỗ lực phấn đấu của một người. Từ xưa đã có những danh nhân vĩ đại và những người bình thường được vinh danh nhờ tài năng thực sự, như các cụ Nguyễn Trãi, Phạm Ngũ Lão, Chu Văn An. Người có tài có đức thì hẳn nhiên sẽ được trọng dụng, và chúng ta phải khéo vận dụng sự tín nhiệm đó để làm điều lợi ích cho cuộc sống nhân sinh.

Lý tưởng sống này chính là mục tiêu cao cả mà đức Phật đã áp dụng trong đời sống tăng đoàn. Ngay từ buổi đầu thành lập tăng chúng, Ngài luôn khuyến khích các vị Tỳ kheo đệ tử mình: *“Này các tỳ kheo, hãy cất bước du hành vì lợi ích của nhiều người, vì an lạc của nhiều người, vì lòng thương xót thế gian, vì sự tiến hóa, sự lợi ích, sự an vui của chư thiên và nhân loại.”*[5]

Đây cũng chính là lý tưởng sống cao khiết mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng trả lời các nhà báo, Ngài nói: *“Tôi tuyệt nhiên không ham muốn công danh phú quý chút nào. Bây giờ phải gánh vác chức Chủ tịch là vì đồng bào ủy thác thì tôi phải gắng sức làm, cũng như một người lính vâng mệnh lệnh của quốc dân ra trước mặt trận. Bao giờ đồng bào cho tôi lui, thì tôi rất vui lòng lui. Tôi chỉ có một ham muốn, ham muốn tột bậc là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành.”*[6]

Trước những tấm gương vĩ đại như thế hàng hậu học chúng ta chỉ biết cúi đầu và nguyện học theo đức hạnh quý Ngài. Vậy nên, đối với sự cám dỗ của vòng xoáy danh lợi chúng ta phải khéo tu tập hạnh buông bỏ, nuôi dưỡng tâm biết đủ, cố gắng trở thành những kỹ sư tài ba xây nên từng viên gạch hòa bình cho thế giới nhân sinh.

Ảnh minh họa (AI)

Buông bỏ danh lợi góp phần xây dựng xã hội tốt đẹp

Danh lợi vốn huyễn hóa không thật nhưng một số người quá xem trọng khiến cho dục vọng vật chất và nhu cầu bản thân sai xử nên tâm trí lúc nào cũng lo lắng bất an.

Tâm bất an thì làm sao ta có thể sống hạnh phúc, làm sao có thể lan tỏa tình thương yêu đến với mọi người xung quanh ta được.

Vậy nên phải biết buông bỏ, không chấp trước vào danh lợi, xem danh lợi nhạt như nước, nhẹ như lông hồng. Không màng danh lợi là một tư tưởng triết lý nhân sinh xuyên suốt của Đạo gia.

Lão Tử từng giảng: *“Điềm đạm vi thượng, thắng nhi bất mỹ”*, ý nói không màng danh lợi là trên hết, có vô tình mà đạt được thì cũng không đắc ý dạt dào. Xem nhẹ danh lợi không phải là thái độ bất mãn với cuộc đời. Người không ham danh lợi không phải là người không có lý tưởng, không phải là người lười biếng, tầm thường vô vị. Họ chính là người có thể nhìn thấu nhân sinh, ở trong bình thản

mà tìm kiếm sự hỷ lạc, ở trong tĩnh lặng mà hiểu rõ mục đích cuộc đời. Từ đó họ đạt được sự thăng tiến trong tâm linh và bản thân được thanh nhiên tự tại. Đây mới là cách sống cao thượng của những bậc trí đức.

Trong kinh Duy Ma Cật có câu: *“Tùy kỳ tâm tịnh tức Phật độ tịnh”*. Tức nơi đâu, thời điểm nào, nếu chúng ta giữ tâm mình thanh tịnh, không bị chi phối bởi danh lợi, tiền tài thì nơi đó chính là đất Phật. Tâm đã thanh tịnh thì đâu đâu cũng trang nghiêm đẹp đẽ. Tâm nhiễm ô thì dù ẩn thân nơi hang sâu núi thẳm cũng chỉ là nhốt mình trong mộng tưởng mà thôi. Cho nên tịnh độ không ở đâu xa mà chính từ nội tâm thanh tịnh của mình. Muốn có một nội tâm bình an, chúng ta phải biết sống với thái độ xem nhẹ công danh phú quý, sống có đạo đức bằng việc mở lòng mình để cảm thông, chia sẻ. Càng mở rộng tâm ra, ta sẽ cảm nhận được sự mầu nhiệm, tinh khiết thanh cao nơi tâm hồn của mình, từ đó góp thêm phần năng lượng an lành cho thế giới. Cho nên chúng ta và thế giới có an bình hay không thì đều xuất phát từ nơi nội tâm chứ không đến từ bên ngoài.

Là hành giả học Phật, chúng ta phải thực tập làm sao cho tâm thức mình giống như cái muỗng inox nằm trong chén nước mắm mà không để cho nước mắm thấm vào bên trong, còn nếu mình là muỗng gỗ thì khi nhúng vào tới đâu nước mắm sẽ thấm tới đó.

Hành giả học Phật, dù là người xuất gia hay cư sĩ tại gia, khi làm bất cứ việc gì, với tư cách nào đi nữa ta thấy rất rõ là phải làm lợi ích cho tha nhân, chứ không vì danh lợi của bản thân.

Ta cần tâm niệm theo lời Phật dạy mang lợi ích cho số đông, chứ không cho riêng mình. Nếu chỉ cho riêng mình thì đức Phật đã không rời khỏi đời sống vương giả đầy đủ tài sản châu báu, vợ đẹp con xinh, cung tần mỹ nữ. Nhưng Ngài đã từ bỏ tất cả để tìm con đường tâm linh, con đường giải thoát, đó là vì tha nhân.

Ngài cũng từng tuyên bố: *“Suốt bốn mươi chín năm thuyết pháp Ta chưa từng nói một lời nào”*. Có lẽ đã không ít người từng đặt nghi vấn cho lời tuyên bố này. Tuy nhiên, chân lý sâu xa mà đức Phật muốn dạy trong đó chính là bài pháp vô ngã, không rơi vào danh lợi dù Ngài là người đã tìm ra chân lý. Vậy nên, sống trong một xã hội quá sung mãn mọi tiện nghi vật chất, một xã hội có thể dùng tiền để mua bằng cấp địa vị thì chúng ta phải luôn cảnh tỉnh, hộ trì các căn, giữ nội tâm an tịnh trước những mê hoặc của danh lợi.

Sống có đạo hạnh, làm lợi lạc cho mọi người, mọi loài góp phần xây dựng hòa bình thế giới thì danh thơm tiếng tốt sẽ tự lan tỏa khắp muôn phương như lời

kinh Phật dạy:

*“Hương các loài hoa thơm
Không bay ngược chiều gió
Nhưng hương người đức hạnh
Ngược gió khắp tung bay
Chỉ có bậc chân nhân
Hương tỏa mọi phương trời.”[7]*

Chú thích

- [1] Đoàn Trung Còn dịch, 2004, kinh Tứ thập nhị chương, Nxb Tôn Giáo Hà Nội, tr. 388.
- [2] Tương Ưng Bộ kinh, kinh Trùng Phấn, Thích Minh Châu dịch, VNCPHVN, Nxb Hồng Đức, 2020, tr.459.
- [3] Sđd, tr. 459.
- [4] Luận Bảo Vương Tam Muội, Thích Minh Chánh dịch, tr. 89.
- [5] Đại Phẩm, tập I, Tụng Phẩm Thứ Nhì, tr. 36.
- [6] Hồ Chí Minh Toàn tập, Nxb CTQG, 2011, t.4, tr.187.
- [7] Tiểu Bộ Kinh, Pháp cú 54, Thích Minh Châu dịch, VNCPHVN, NXB Hồng Đức, 2020, tr.36.

Tài liệu tham khảo

Kinh Tứ thập nhị chương, Đoàn Trung Còn dịch, 2004, Nxb Tôn Giáo Hà Nội.

Tương Ưng Bộ kinh, kinh Trùng Phấn, Thích Minh Châu dịch, VNCPHVN, 2020, Nxb Hồng Đức.

Tiểu Bộ Kinh, Pháp cú 54, Thích Minh Châu dịch, VNCPHVN, NXB Hồng Đức, 2020.

Luận Bảo Vương Tam Muội, Thích Minh Chánh dịch.

Đại Phẩm, tập I, Tụng Phẩm Thứ Nhì.

Hồ Chí Minh Toàn tập, 2011, Nxb Chính trị quốc gia.

Tác giả: **Huệ Đức**